

Олена Шиян,

кандидат політичних наук, доцент,

докторант кафедри управління освітою НАДУ

Впровадження державної освітньої політики з питань забезпечення здорового способу життя молоді через зміст шкільних навчальних програм з фізичного виховання

У статті висвітлюється впровадження Національного курикулуму з фізкультурної освіти в Англії. Здійснюється аналіз сучасної навчальної програми з фізкультурної освіти та крос-курукулярних тем. Розглядаються причини необхідності включення певних видів діяльності в навчальну програму та їх потенційні освітні функції в контексті освітньої політики з питань ЗСЖ молоді.

Ключові слова: освітня політика, Національний курикулум, фізкультурна освіта.

In the article the implementation of National Physical Education Curriculum in England is described. The modern Physical Education Curriculum and cross-curricular themes are analyzed. The reasons of necessity of including some types of activity in the educational program and their potential educational functions are examined.

Key words: Education Policy, National curriculum, Physical Education.

Постановка проблеми. Початок ХХІ ст. характеризується значною зміною освітньої політики та низкою вагомих реформ у галузі освіти в багатьох країнах Європи, і в Україні також. Культивування здорового способу життя через освіту виокремлено як один із пріоритетних напрямів світової освітньої політики. Важливим засобом виховання дітей та учнівської молоді, що сприяє формуванню навичок здорового способу життя, розвитку моральних і вольових якостей, прагнення до самовдосконалення, є фізичне виховання і спорт. Одним з необхідних кроків у реалізації поставлених завдань стало реформування системи фізичного виховання учнів та студентської молоді в навчальних закладах України. У 2008 р. на спільній колегії Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту було затверджено заходи, спрямовані на реформування системи фізичного виховання в нашій країні [2].

Оскільки сьогодення характеризується чіткою тенденцією інтеграції більшості освітніх систем у загальноосвітній

європейський простір, необхідно, на нашу думку, вивчення досвіду країн, де впровадження освітніх реформ торкнулося і предмета фізкультурної освіти. Актуальність нашої роботи зумовлена саме цими положеннями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості виховання соціальної поведінки, формування мотивації до здорового способу життя засобами фізичної культури знайшли своє відображення у роботах зарубіжних науковців (С.Ферлоу, Ж.Стратон [3]; З.Яворський [5]; Ж.Люшен [5]; В.Панжук [7]; В.Девіс, Р.Балі, Д.Роское [9]). Навчання здоровому способу життя в Україні та за кордоном через систему фізичного виховання висвітлювала О.Шиян [10].

Аналіз зарубіжного педагогічного досвіду в галузі фізкультурної освіти, що здійснили І.Х.Турчик, І.Б.Зазуляк, О.І.Шиян [1; 10], свідчить, що фізичне виховання відіграє надзвичайно важливу роль у соціальному становленні молодого покоління, дає широкий простір для вияву творчих здібностей, одержання додаткової освіти, підвищує стартові можливості дитини в здобутті вищої освіти та професійному становленні [1]. Практичне вирішення цих завдань можливе лише за умови ефективного планування навчального процесу, що значною мірою залежить від якості Національної навчальної програми. Недаремно серед завдань, спрямованих на реформування системи фізичного виховання учнів та студентської молоді у навчальних закладах України, що поставлені перед освітою, визначено приведення змісту навчальних програм з фізичної культури, контрольних нормативів до них у відповідність із віковими, індивідуальними закономірностями формування та розвитку дитини з урахуванням позитивного світового досвіду.

На підставі аналізу нормативних документів та сучасних наукових публікацій ми вважаємо, що невірешеним завданням залишається використання позитивного міжнародного досвіду реалізації державної освітньої політики через приведення змісту навчальних програм з фізичної культури, контрольних нормативів до них у відповідність із віковими, індивідуальними закономірностями формування та розвитку дитини.

Мета дослідження - аналіз досвіду впровадження державної освітньої політики через Національний курикулум з фізкультурної освіти Англії в контексті процесу реформування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реформування освіти, що відбулося в Англії, визнається фахівцями як одне з найуспішніших [4]. До того ж воно торкнулося і предмета "фізкультурна освіта", оскільки питання фізичного виховання і спорту школярів належить до компетенції Відомства у справах освіти. Це дає змогу провести певні аналогії з вітчизняною системою фізичного виховання школярів.

Вагомим кроком у впровадженні змін стало прийняття в 1999 р. чинного й сьогодні Національного курикулуму з фізкультурної освіти Англії. Слід підкреслити, що в його апробуванні брало участь 3108 учнів і 61 колектив шкіл. Згідно з програмою та освітнім наказом 1992 р. метою зазначеного предмета в школі є: "формування знань, умінь, та розуміння" (!) і забезпечення поступу учнів у таких напрямках: формування рухових умінь та їх удосконалення; здатність самостійно планувати навчально-тренувальні програми (формувати методичні навички самостійних занять); формування здатності до самооцінки і на цій основі до самовдосконалення; знання і розуміння фітнесу та здоров'я.

Досягнення поставленої мети вимагало зміни статусу предмета та підтвердження його академічної вірогідності. Фахівці галузі стверджували, що практичною складовою курсу важко, а почасти й неможливо компенсувати потребу в наданні необхідного школярам теоретичного обсягу з фізкультурної освіти. Із прийняттям нового курикулуму Відомством у справах освіти було прийнято політичне рішення щодо запровадження екзамену на вибір з фізкультурної освіти для випускників середньої школи, що дало можливість підтвердити академічну вірогідність та зростання важливості предмета. У теоретичному плані екзамену надали особливу можливість налагодження крос-курукулярних зв'язків. Екзамен з предмета "фізкультурна освіта" включає практичні вміння - 60% та теоретичні - 40% (де 24% займають завдання, пов'язані зі здоровим способом життя, і 16% - із теорією спорту). Практична частина передбачає вправність у щонайменше трьох видах рухової активності (гімнастика, танці, легка атлетика та плавання) на вибір учня [8].

Поєднання практичних та теоретичних вимог у цьому предметі вигідно вирізняло його від інших шкільних програм.

Перш за все практична частина була переглянута фахівцями з урахуванням потреб суспільства. Серед традиційних причин

включення в курикулум певних видів рухової активності визначають терапевтичний (оздоровчий) ефект, прикладне значення та розвиток життєво необхідних умінь. Наприклад, гімнастика здобула визнання завдяки своєму терапевтичному (оздоровчому) ефекту та прикладному значенню, ігрові види спорту є традиційними видами для державних шкіл ще з XIX ст., а плавання стимулює розвиток життєво необхідних умінь: надання допомоги в разі небезпечних ситуацій, безпечної поведінки на воді, навичок гігієни.

На думку сучасних англійських фахівців, включення певного виду діяльності в курикулум повинно бути зумовлено також його потенційними освітніми функціями, зокрема формуванням у дітей знань та ціннісних орієнтацій. На сьогодні освітяни Англії ідеальним засобом для цього вважають гімнастику. Провідне місце гімнастики в англійському суспільстві зумовлене не лише тим, що ці заняття дають змогу реалізовувати оздоровчі функції фізичного виховання та застосовувати індивідуальний підхід під час виконання навчально-тренувальних завдань. Також у процесі занять гімнастикою створюються передумови для формування суспільно важливих для Англії рис характеру: точності та скрупульозності. Аналогічно велика увага американського футболу в середніх школах США викликана прагненням суспільства до формування у своїх громадян психології переможця. [3]. Включення окремих видів ігор зумовлене їх популярністю в державі та інтересами дітей і їх батьків. Такими престижними видами рухової активності, що домінують у програмі з економічних причин та через надзвичайну популярність, в Англії є крикет та футбол. А, наприклад, настільний теніс вони застосовують лише як рекреаційний вид спорту. Це твердження є дискусійним, оскільки більшість видів спорту можуть виконувати освітні функції за умови правильного методичного підходу.

Також популярним у школах Англії є активне проведення дозвілля, що має в основному компенсаторний характер щодо впливу та наслідків цивілізації. Зазначена діяльність має значний оздоровчий та освітній потенціал. У процесі занять важливим завданням є розвиток в учнів розуміння необхідності збереження природи, а також розширення їх світогляду. Активне дозвілля допомагає налагоджувати тісні крос-курикулярні зв'язки,

оскільки навчає: вмінню передбачати, розраховувати, думати, уникати помилок, що виникають у процесі співпраці, використовувати знання, вчитися толерантності, взаємодопомозі, правильному прийняттю рішень. Часто цей вид активності використовується в позаурочних заняттях, оскільки дає добру можливість для одночасної інтеграції багатьох навчальних дисциплін. Місцеві центри освіти допомагають школам організувати так звані щорічні тижні активного проведення дозвілля [9].

Таким чином, залежно від віку учнів програмою передбачено такі обов'язкові види діяльності на уроках з фізкультурної освіти: легка атлетика; гімнастика; танці; ігри; активне дозвілля на природі; плавання [8]. Види рухової активності, які не включені в обов'язкову частину програми, оскільки характеризуються меншою руховою активністю та вимагають значних витрат часу, коштів та спеціально обладнаних приміщень, пропонуються учням на вибір [3].

Вплив фізкультурної освіти на здоров'я школярів освітяни Англії вбачають не лише в розвитку фізичної складової здоров'я, а в цілісному, комплексному підході. Тому в Національній програмі з фізкультурної освіти зазначено, що вона забезпечує крос-курукулярні зв'язки з предметом "Здоров'я", створюючи учням можливості:

- вчитися прогнозувати й оцінювати різницю у фізичній підготовці, здібностях, ставленні і знаходити можливості їх визнання та реалізації;
- працювати з іншим, вислуховуючи з повагою їх ідеї;
- співпрацювати з іншими у команді чи групі, досягаючи разом поставлених цілей;
- розвивати розуміння чесної гри завдяки знанню правил та умов їх застосування;
- розвивати повагу і позитивне ставлення до оточення, власного здоров'я, безпеки та самопочуття.

Фахівці навіть уважають, що двоякі вимоги щодо широти в плані спектру дисципліни і глибини всередині самого предмета змінили на краще ставлення до нього всіх учасників навчально-виховного процесу [5].

Зокрема, для вчителів, які викладали цей предмет, нові програми стали значним стимулом до професійного розвитку. Їм

необхідно було добре орієнтуватися як у фізкультурно-спортивній, так і в крос-курукулярній тематиці:

навчити дітей та молодь володіти своїм тілом, отримати знання про тіло і його можливості; об'єктивно оцінювати свій фізичний стан;

стимулювати фізичний розвиток, сприяти ціннісній орієнтації молоді щодо фізичної активності в навчальному закладі та поза ним, у тому числі і після закінчення навчання; основам самоконтролю, прийняттю правильних рішень під час перемог чи поразок у індивідуальних чи командних змаганнях;

розвинути життєві вміння та навички у сфері фізичного виховання, формувати усвідомлену потребу в руховій активності; вміння вирішувати різноманітні життєві проблеми;

вдосконалити відчуття естетики руху; □ зміцнити зв'язок школи з навколишнім довкіллям.

Національним курикулумом було визначено 27 модулів різних рівнів складності, використовуючи які вчителі мають змогу скласти власну схему роботи [8]. Матеріал кожного модуля може подаватися як загальний тематичний план або розподілятися за окремими уроками. Вчителі можуть самостійно прийняти рішення щодо збільшення тривалості модуля в часі для забезпечення неперервності навчального процесу. Модуль, що вивчається, створює передумови для того щоб надалі учні могли планувати свою діяльність у групах, самостійно організовувати й брати участь у змаганнях, здійснювати управлінську діяльність. Крім того, модуль створює умови для реалізації крос-курукулярних зв'язків та базу для формування навичок співпраці й комунікативних здібностей.

Висновки. Таким чином, позитивний досвід реформування фізкультурної освіти свідчить про те, що суттю впровадження нового Національного курикулуму Англії стало приведення змісту навчальних програм з фізичної культури, оцінювання у відповідність з віковими, індивідуальними закономірностями формування та розвитку дитини і потреб суспільства та може бути використаний в Україні.

Перспективи подальших розвідок. Здійснений аналіз свідчить про необхідність подальших досліджень реформування системи фізичного виховання учнів та студентської молоді у навчальних закладах України в контексті державної політики щодо формування здорового способу життя молоді України.

Список використаних джерел

1. Турчик І. Х. Значення та зміст екзамену з фізкультурної освіти в Англії та погляди вітчизняних фахівців щодо адаптування зазначеного досвіду в Україні / І. Х. Турчик, І. Б. Зазуляк, О. І. Шиян // Реалізація здорового способу життя - сучасні підходи : монографія / за заг. ред. М. Лук'янченка та ін. - Дрогобич : КОЛО, 2007. С. 486-491.
2. Про затвердження заходів, спрямованих на реформування системи фізичного виховання учнів та студентської молоді у навчальних закладах України : наказ Міністерства освіти і науки України від 27 листоп. 2008 р. № 1078. - Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>
3. Fairclough S. Physical Education Curriculum and Extra Curriculum Time: A Survey of Secondary Schools in the North-West of England / S. Fairclough, G. Stratton // British Journal of Physical Education. 1997. - № 28. - 12 p.
4. Fullan M. Change Forces with a Vengeance / M. Fullan. Routledge Falmer, Tatlor and Francis Group. - London and New York, 2002. - 260 p.
5. Jaworski Z. Szkolne Wychowanie Fizyczne w roznych krajach / Z. Jaworski. - Warszawa, 1976. - 28 p.
6. Luschen G. Sociology of Sport / G. Luschen. - Mounton, 1978. 240 p.
7. Panczyk W. Aktywnosc fizyczna w kontakcie z przyroda / W. Panczyk // Kultura Fizyczna. - N 11-12. - 1999. - P. 14.
8. Physical Education. The National Curriculum for England, 1999. - 247 p.
9. Davis B. Physical Education and Study of Sport / B. Davis, R. Bull, D. Roscoe. - Harcourt Health Sciences, 2002. - 698 p.
10. Shyyan O. International experience and Ukrainian approach in Health promotion through Physical education / O. Shyyan // Prozdrowotny styl zycia - uwarunkowania społeczne. - Gdansk, 2005. P. 133-139.